

Empatia jako wyzwanie. Przykład polskich sędziów

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Coraz więcej jest dyskusji na temat roli empatii w orzekaniu sędziowskim, prowadzonych tak od strony opisowej (jaką rolę on odgrywa), jak i preskryptywnej (jaką ona powinna odgrywać). W naukach prawnych, większe zainteresowanie interakcjami między emocjami (gdzie często umieszczana jest empatia) a prawem skutkuje wzrostem ilości badań nad empatią. Wraz z odrodzeniem jurysprudencji cnót zaczęto zwracać uwagę na czynnik osobowy, który obejmuje również empatię u sędziów. Należy zauważyć, że w kontekście amerykańskim duży udział w podkreślaniu roli empatii w orzekaniu miał Barack Obama. Zalecał on, aby podczas nominowania sędziów federalnych brak pod uwagę empatię jako ważnej cechy. Ten wątek był obecny w wielu jego przemówieniach, tak podczas całej kariery senatora, a następnie prezydenta Stanów Zjednoczonych. Pogląd Obamy wywołał szeroką debatę (wśród polityków, publicystów i prawników) na temat związku między prawem a empatią. W konsekwencji, kwestia empatycznego sądenia stała się przedmiotem szerokiego zainteresowania publiki.

Na tle różnych relacji między prawem a empatią, szczególne miejsce w tej dyskursach zajmuje rola empatii w orzekaniu. Oczywiście poglądy na temat miejsca empatii w podejmowaniu decyzji sądowych są często tylko odzwierciedleniem ogólnych preferencji autorów dotyczących filozofii prawa, interpretacji prawa, a nawet ich stosunku do kwestii politycznych i ideologicznych. Niektórzy autorzy wyraźnie podkreślają ważną rolę, jaką empatia odgrywa/powinna odgrywać w podejmowaniu decyzji sądowych. Inni natomiast zdecydowanie sprzeciwiają się takiemu podejściu, wskazując na negatywny wpływ empatii na proces podejmowania decyzji przez sąd (np. ze względu na powszechne obawy związaną z naruszaniem obiektywności i bezstronności w wyniku wykorzystywania empatii przez sędziów).

Jak do tej pory nie badano zagadnienia empatii sędziowskiej od strony samych sędziów. Planowane badania mają odpowiedzieć na ogólne pytanie badawcze: jak sędziowie polskich sądów powszechnych (rejonowych i okręgowych) postrzegają rolę empatii w sądowym stosowaniu prawa? Kategoria „zarządzania empatią” jest tutaj centralna. Proponowana perspektywa podkreśla fakt, że sędziowie przechodzą złożoną socjalizację do wykonywania swej pracy. Jej elementem jest wyrobienie stosunku do przeżywania, okazywania i podlegania empatii. Dotyczy to wszystkich etapów podejmowania decyzji przez sędziów. W tym ujęciu centralną kategorią jest empatia związana z wykonywaniem profesjonalnych zawodów. Zarządzanie empatią przez polskich sędziów ujmowane jest właśnie na tym tle.

Planowane badania mają przede wszystkim charakter empiryczny i odnoszą się do socjologiczno-prawnej tradycji badania zjawisk prawnych i zawodów prawniczych. Taka perspektywa wymaga użycia kilku technik badawczych. Podczas empirycznej fazy badania zostaną zastosowane trzy zasadnicze techniki badawcze: (1) ankietowe badania nad polskimi sędziami sądów powszechnych (rejonowych i okręgowych) dotyczące ich empatii oraz empatii sędziowskiej, (2) pogłębione wywiady z sędziami na temat empatii sędziowskiej, (3) analiza pola semantycznego i zastosowanie krytycznej analizy dyskurs w celu ustalenia, w jakim zakresie, w jakim celu i w jaki sposób, polscy sędziowie odnoszą się do różnych typów empatii w swoich uzasadnieniach.